

**სტრატეგიის სამხედრო განსაზღვრებები და სტრატეგიის
ჩამოყალიბების ნიმუში**

გოგი ცხოვრებაძე, ისტორიის დოქტორი

*...და ერთი ბოლო გაფრთხილება თქვენ,
რომლებიც სტრატეგიული დაგეგმვის კარიერას იწყებთ.
მას შემდეგ, რაც ყველა გეგმას სრულყოფთ, ყველა გზას
გამოიკვლევთ და ყველა ალბათობას განიხილავთ, ბოლო
კითხვა დაუსვით საკუთარ თავს: „ხომ არაფერი გამოგჩნა?“*

*ფილიპ კროული
„სტრატეგის მცირე კატეხი ზმო“*

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია სამხედრო სტრატეგიის განსაზღვრებები სამხედრო სტრატეგებისა და ანალიტიკოსების მიერ. წარმოდგენილია თანამედროვე, დიდი სტრატეგიის ჩამოყალიბების ნიმუში, ასევე, საქართველოს სტრატეგიული დაგეგმვის დოკუმენტების ფუნქციური დატვირთვა და მნიშვნელობა.

Military definitions of strategy and sample
of its establishment

SUMMARY

Presented article comprises military definitions of strategy which are discussed by military strategists and analysts. We present contemporary great strategy establishment sample, also functional role and their importance of Georgian strategic planning documentations.

* * * * *

სტრატეგიის განსაზღვრება ადვილი არ არის, ამავე დროს, ამის გაკეთება აუცილებელია. პრობლემის ერთ-ერთი ნაწილი მხოლოდ ისაა, რომ წლების მანძილზე მისი განსაზღვრებები მუდმივად იცვლებოდა. სიტყვას სამხედრო წარმოშობა აქვს და კლასიკური თეორია მას განიხილავს, როგორც მხოლოდ ომისთვის დამახასიათებელ მოვლენას — როგორ გამოიყენებს გენერალიტეტი მის დაქვემდებარებაში არსებულ ძალებს ომის მოსაგებად. კლასიკური გაგებით, სტრატეგია წარმოადგენდა ბრძოლის ველზე მომგებიან პოზიციამდე მისასვლელ სამხედრო მანევრს, მაშინ როდესაც ტაქტიკა გამოიყენებოდა თავად ბრძოლის დროს. ამ ტერმინის სუფთა სამხედრო გაგებამ ადგილი დაუთმო მის უფრო ფართო განმარტებას. შედეგად მივიღეთ შემდეგი სამი განმარტება:

1) სტრატეგია ზოგადად მოითხოვს, რომ მისი ხელოვნება მოიცავდეს არა მარტო ტრადიციულ სამხედრო მოცემულობას, არამედ ეროვნული

ძალაუფლების სხვა მოცემულობებსაც, კერძოდ, პოლიტიკას და ეკონომიკას;

2) სიტყვის გამოყენების ზრდას შედეგად მოჰყვა ის, რომ სიტყვა ფართოდ გახდა გამოყენებადი სამხედრო მოქმედებების მიღმა და ამჟამად გამოიყენება ადამიანური საქმიანობის სხვადასხვა სფეროში, რომელიც მოიცავს ბიზნესს, მედიცინას, სპორტს და სხვას;

3) კონცეფციის სახეცვლილების გამო სამხედროები იძულებულნი გახდნენ შემოეტანათ ახალი ტერმინი — ოპერაციები ანუ ოპერატიული ხელოვნება, რათა აღენერათ მაღალი დონის სამხედრო ხელოვნება, რომელსაც ერთ დროს სტრატეგია ერქვა.

სტრატეგიის თანამედროვე განმარტება მოიცავს არა მარტო სამხედრო, არამედ ეროვნული ხელისუფლების არასამხედრო მოცემულობებს და ერთნაირად გამოიყენება, როგორც მშვიდობის, ასევე ომის დროს.

რაოდენ გასაოცარიც არ უნდა იყოს, ასეთ მნიშვნელოვან ტერმინს არ გააჩნია შეთანხმებული განმარტება თვით ეროვნული უსაფრთხოების დონეზეც კი. სამხედროებს გააჩნიათ დამტკიცებული განმარტება, მაგრამ ის მიუღებელია ეროვნული უსაფრთხოების პროფესიონალებისთვის. ამის შედეგად, ყველა, ვინც სტრატეგიის შესახებ წერს, გრძობს აუცილებლობას, რომ არსებული მრავალრიცხოვანი განმარტებებიდან ჩამოაყალიბოს სტრატეგიის მისთვის მისაღები განმარტება. ამჟამად გაგაცნობთ და მიმოვიხილავთ არსებულ მრავალფეროვნებას.

კლაუზევიცის აზრით: «სტრატეგია არის ბრძოლების გამოყენება ომის მიზნების მისაღწევად. ამის გამო სტრატეგმა უნდა განსაზღვროს მთელი ოპერატიული მხარის მიზანი, რომელიც სრულ თანხმობაში იქნება ომის არსთან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ სტრატეგი შეიმუშავებს ომის გეგმას, რომლის მიზანი განსაზღვრავს მოქმედებების მთელ მწყობრს, რომლის განზრახვაც მისი მიზნის მიღწევას იგი, ფაქტიურად აყალიბებს ინდივიდუალურ კამპანიებს და მის თანახმად ჩამოყალიბდება ცალკეულ ბრძოლებზე» (Carl von Clausewitz, On War, Michael Howard and Peter Paret, eds./trans., Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976, p. 177.) რამდენადაც ეს

კლასიკური განმარტებაა, იმდენად იგი არადამაკ-
მაყოფილებელია — მხოლოდ სამხედრო საკითხებს
ეხება და ისიც ოპერატიულ დონეზე უფრო მეტად,
ვიდრე სტრატეგიულ დონეზე. ის რაც ჩამოაყალიბა
კლაუზევიცმა ნამდვილად წარმოადგენს თეატრის
ან კამპანიის სტრატეგიას. როგორც თანამედროვე
იტყოდა - იმის გამო, რომ ეს კლაუზევიცმა თქვა, არ
ნიშნავს რომ იგი მართალია, მაგრამ იმის გამო, რომ
ეს კლაუზევიცმა თქვა, მოსაზრება აუცილებლად
უნდა იქნას განხილული.

ანტუან ჟომინის, კარლ ფონ კლაუზევიცის თან-
ამედროვეს, საფრანგეთის არმიის გენერალს, საკუ-
თარი მოსაზრება და განსაზღვრება აქვს:

«სტრატეგია არის რუკაზე ომის წარმოების
ხელოვნება და მოიცავს ომის მოქმედების მთელ
თეატრს. დიდი ტაქტიკა არის, ადგილმდებარეობის
მიხედვით ჯარების გამლა ბრძოლის ველზე, მათი
ბრძოლაში ჩართვა და ბრძოლის მართვა ადგილმ-
დებარეობის გამოყენებით, რუკაზე დაგეგმვის შესა-
ბამისად. ოპერაციები შეიძლება გაიშალოს 10-12 მი-
ლის ფართობის ველზე. ლოჯისტიკა მოიცავს საშუ-
ალებებს, რომლებიც უზრუნველყოფს სტრატეგიული
და ტაქტიკური გეგმების შესრულებას. სტრატეგია
წყვეტს, სად იმოქმედოს; ლოჯისტიკას ადგილამდე
მიჰყავს ჯარები, დიდ ტაქტიკა კი წყვეტს ჯარების
გამოყენებას და განხორციელების მანერას». (An-
toine Henri Baron de Jomini, *The Art of War*, G. H. Men-
dell and W. P. Craighill, trans., 1862, reprint, The West
Point Military Library Series, Thomas E. Griess and Jay
Luvass, eds., Westport, Connecticut: Greenwood Press,
1971, p. 62.) ეს განმარტებაც სამხედროა და თეატრის
დონეს არ სცილდება.

აშშ - ის სამოქალაქო ომის დროს მოქმედ
ამერიკელ სამხედროს, ჰენრი ლიი სკოტს საინ-
ტერესო განმარტება აქვს, რომელიც ძირითადად
ჟომინის კონცეფციიდან გამომდინარეობს «...კამ-
პანიის გეგმის შეთანხმების ხელოვნება, რომელიც
მოიცავს საბოლოო მიზნის მიღწევით განსაზღვრულ
სამხედრო ოპერაციების სისტემას, მონინალმდეგის
ხასიათს, ქვეყნის ბუნებას და რესურსებს, შეტევისა
და თავდაცვის საშუალებებს» (Henry Lee Scott, *Mili-
tary Dictionary: Comprising Technical Definitions; Infor-
mation on Raising and Keeping Troops; Actual Service,
including Makeshifts and Improved Materiel; and Law,
Government, Regulation, and Administration Relating to
Land Forces*, 1861, reprint, The West Point Military Li-
brary series, Thomas E. Griess and Jay Luvass, eds., West-
port, Connecticut: Greenwood Press, 1968, p. 574.) ამ
განმარტებას აქვს ყველა ის მოცემულობა, რომელიც
ჩვენ გვჭირდება და განაცხადებს მათ ისეთი თან-
ამიმდევრობით, რომელიც კონცეპტუალურად გაც-
ილებით უფრო რთულია ვიდრე ჟომინის მოსაზრება.
მიუხედავად იმისა, რომ სკოტი აყალიბებს კლასი-
კურ ნიმუშს, სტრატეგიის განსაზღვრება დაჰყავს
მხოლოდ სამხედრო განზომილებამდე და ზღუდავს
მას საომარი მოქმედებების თეატრით.

ამ საკითხისადმი ბრიტანელ სამხედრო ის-

ტორიკოსს, ბაზილ ლიდელ ჰარტს, უნიკალური
მიდგომა აქვს. მისთვის სტრატეგიის კონცეფცია გაც-
ილებით ფართოა, ვიდრე მხოლოდ სამხედრო მოცე-
მულობა და მოიცავს არასამხედრო საკითხებსაც.
ამის გამო, მისი განსაზღვრება შედარებით უფრო
თანამედროვეა. ლიდელ ჰარტმა სტრატეგია განსაზ-
ღვრა როგორც «პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად
სამხედრო საშუალებების განაწილება და გამოყენე-
ბა,» ასევე «სტრატეგიის წარმატება უპირველეს ყოვ-
ლისა, დამოკიდებულია მიზნებისა და საშუალებების
სწორ გათვალსა და კორდინაციაზე. მიზანი განონას-
წორებული უნდა იყოს საერთო შესაძლებლობებით
და შესაძლებლობები გამოიყენებოდეს შუალედური
მიზნების მისაღწევად, რომელიც საბოლოო ჯამში
ემსახურება უმაღლესი მიზნის მიღწევას იმგვარად,
რომ ის შეესაბამება შუალედური მიზნების ღირე-
ბულებებსა და საჭიროებებს — თუნდაც ამ მიზ-
ნის მიღწევას წვლილის შემტანი ხასიათი ჰქონდეს.
გადაჭარბება შესაძლოა ისევე საზიანო იყოს, რო-
გორც ნაკლოვანება.» ავტორი აქ მხოლოდ სამხედრო
სტრატეგიაზე საუბრობს, რომ სტრატეგიას გააჩ-
ნია მეტ- ნაკლებად იგივე, მაგრამ განსხვავდება დიდ
სტრატეგიის უფრო ფართო კონცეფციისგან.

რამდენადაც ტაქტიკა არის სტრატეგიის გამოყენ-
ება შედარებით დაბალ დონეზე, იმდენად, სტრატეგია
არის «დიდი სტრატეგიის» გამოყენება შედარებით
დაბალ დონეზე, მაშინ როდესაც «დიდი სტრატეგია»
პრაქტიკულად პოლიტიკის სინონიმია, რომელიც
წარმართავს ომს და განსხვავდება უფრო ფუნდა-
მენტური პოლიტიკისგან, რომელიც მართავს ომის
მიზნებს. ტერმინი «დიდ სტრატეგია» ემსახურება
«აღმასრულებელი პოლიტიკის» მნიშვნელობის შე-
მოტანას. დიდ სტრატეგიის დანიშნულებაა ერის ან
ერთა ჯგუფის ხელთ არსებული ყველა რესურსის
გამოყენება ომის პოლიტიკური მიზნების მისაღწ-
ევად, რომელებსაც განსაზღვრავს ფუნდამენტური
პოლიტიკა.

ლიდელ ჰარტი ასევე აღნიშნავს, რომ დიდმა
სტრატეგიამ უნდა გამოთვალოს და განავითაროს
როგორც ეკონომიკური, ასევე ადამიანური რესურსე-
ბი, რათა შეინარჩუნოს საბრძოლო სამსახურები.
მნიშვნელოვანია მორალური ძალის განვითარება,
რათა გამოიკვეთოს ერის საბრძოლო ნება, რომლის
განვითარებას ხშირად არანაკლები მნიშვნელობა
აქვს, ვიდრე კონკრეტული ძალაუფლების ფლობას.
დიდმა სტრატეგიამ უნდა უზრუნველყოს ძალის
მონესრიგებული განაწილება, როგორც სამსახურებს
შორის, ასევე, სამსახურებსა და ინდუსტრიას შო-
რის. საბრძოლო ძალა დიდი სტრატეგიის მხოლოდ
ერთ-ერთი შემადგენელია, დიდმა სტრატეგიამ მხედ-
ველობაში უნდა მიიღოს ფინანსური, დიპლომატიური,
კომერციული და ეთიკური ზემოქმედების საშუალე-
ბების განავითარება, რათა დაასუსტოს მონინალმ-
დეგის ნება. რამდენადაც სტრატეგიის ჰორიზონტი
ომით შემოიფარგლება, ხოლო დიდი სტრატეგია
ძირითადად კონცენტრირდება მშვიდობაზე, რათა
თავიდან ავიცილოთ ის სამსუხარო მდგომარეობა,

რომელიც თან ახლავს ხოლმე ომის შემდეგ დამყარებულ მშვიდობას (Basil H. Liddell Hart, Strategy, 2nd Edition, 1954, reprint, New York: Frederick A. Praeger, 1967, p. 335).

თანამედროვე სტრატეგი ქოლინ გრეი გვთავაზობს შედარებით ფართო განსაზღვრებას «სტრატეგიაში მე ვგულისხმობ ძალის გამოყენებას ან ძალის გამოყენების მუქარას პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად» (Collin S. Gray, Modern Strategy, New York: Oxford University Press, 1999, p. 17). ეს განსაზღვრებაც გარკვეულწილად შეზღუდულია, რადგან სტრატეგია დაჰყავს ძალის გამოყენებამდე და ამდენად, ერთმანეთში ურევს ომისა და სტრატეგიის განსაზღვრებას.

გაერთიანებულ ენციკლოპედიაში, ამერიკელ სამხედროებს, გააჩნიათ სტრატეგიის შემდეგი განსაზღვრება: «ეროვნული ძალაუფლების ყველა სახელოს შეთანხმებული მოქმედება, განვითარებისა და გამოყენების ხელოვნება, მეცნიერება თეატრის, ეროვნული, ან მრავალეროვნული მიზნების მისაღწევად.» სამწუხაროდ, ამ განსაზღვრებით სტრატეგია მოიაზრება, როგორც ეროვნული უსაფრთხოების ფუნქცია, თუმცა, არსებული განსაზღვრება გაცილებით უკეთესია ვიდრე ადრეული განმარტებები, რადგან ის მაინც ფართოა, რომელშიც “ინტეგრირებულია ეროვნული და სამხედრო ამოცანები (მიზნები), ეროვნული პოლიტიკა და სამხედრო კონცეფციები (ხერხი) ეროვნული რესურსები, სამხედრო ძალები და მომარაგება (საშუალება)». ეს არის წმინდა სახით «როგორც» განსაზღვრება, უკეთეს შემთხვევაში კი კავშირის განსაზღვრა ამოცანასა და მეთოდს (ხერხი) შორის, მეთოდზე აქცენტირებით. განმარტება არ განიხილავს საშუალებების განვითარების აუცილებლობას და ასევე არ განიხილავს სამხედრო ამოცანების განვითარების აუცილებლობას ეროვნული მიზნების მისაღწევად. ტერმინის შემდგომი ენციკლოპედიური განმარტება გადადის აშშ - ის ეროვნული სამხედრო სტრატეგიის ფორმალურ დოკუმენტში. (United States Department of Defense, The Joint Staff, Joint Publication 1-02, DOD Dictionary of Military and Associated Terms, hereafter Joint Pub 1-02, available from www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp1_02.pdf, 507, 357; United States Department of Defense, The Joint Staff, Joint Doctrine Encyclopedia, available from www.dtic.mil/doctrine/joint_military_encyclopedia/htm, pp. 731, 542).

აშშ-ის ომის კოლეჯი სტრატეგიას ორგვარად განსაზღვრავს: «კონცეპტუალურად ჩვენ განვსაზღვრავთ სტრატეგიას, როგორც ურთიერთობებს მიზნებს, ხერხებს და საშუალებებს შორის.» ალტერნატიულად, «ფართო მნიშვნელობით, სტრატეგიული ხელოვნება არის მიზნების, ხერხების და საშუალებების გონივრული ჩამოყალიბება, მათი კოორდინაცია და გამოყენება.» მეორე განმარტება ნამდვილად ახლოს დგას დიდი სტრატეგიული ხელოვნების განსაზღვრებასთან, მაგრამ თუ მას ჩამოვაცილებთ სიტყვას «საშუალების» შემდეგ ის იქნება ისეთივე,

როგორც პირველი განსაზღვრება (Robert H. Dorff, “A Primer in Strategy Development” in U.S. Army War College Guide Strategy, Joseph R. Cerami and James F. Holcomb, Jr., eds., Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, 2001, p. 11; Richard A. Chilcoat, “Strategic Art: The New Discipline for 21st Century Strategists” in U.S. Army War College Guide to Strategy, Joseph R. Cerami and James F. Holcomb, Jr., eds., Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, 2001, p. 205).

სტრატეგია ძირითადად სვამს სამ კითხვას. რისი გაკეთება მინდა ? რა მაქვს ან რისი მიღწევა შემიძლია ამის გასაკეთებლად, რა არის საუკეთესო საშუალება ამისათვის რისი გაკეთებაც მინდა? შესაბამისად, არ შეიძლება, არ დავეთანხმოთ ომის კოლეჯის განმარტებას, რომ სტრატეგია შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ურთიერთობა მიზანს, ხერხსა და საშუალებებს შორის. ურთიერთობები ამ მოცემულობებს შორის არც ისე მარტივია, როგორც ეს ერთი შეხედვით ჩანს. სტრატეგიამ სამივე მოცემულობა უნდა განიხილოს. სტრატეგია პრობლემის გადაჭრის პროცესია. მაგალითად: მიზანი, რომელიც ყალიბდება სხვადასხვა ცვლადებისგან და მომდინარეობს სხვადასხვა პროცესებიდან, აყალიბებს სტრატეგიის სანყის ბაზას. როცა გვსურს ამ მიზნის მიღწევა, მაშინ ვინყებთ აუცილებელი საშუალებების განსაზღვრას სტრატეგიული ხელოვნების ერთ-ერთი ტრადიციული მეთოდის გამოცდით — ძალათა დაგეგმვითა და განვითარებით. თუ უკვე ცნობილია მიზანი და მისი მიღწევის საშუალებები, მაშინ ვირჩევთ მიღწევის შესაძლო გზას. სამხედროები ხშირად ამგვარად აღწერენ სტრატეგიას-ურთიერთობას მიზანსა და საშუალებებს შორის და განსაკუთრებით უთანაბრებენ სტრატეგიას ხერხთან ან სულ ცოტა, გადაჰყავთ სტრატეგია გზის (ხერხის) განსაზღვრაში. ეს იყო ტრადიციული მიდგომა ისეთი კლსიკოსებისთვის, როგორებიც არიან ჟომინი და ლიდელ ჰარტი, რომლებიც ზედმეტი ყოყმანის გარეშე განიხილავდნენ სტრატეგიას როგორც ხერხს.

როგორც უკვე ითქვა, სტრატეგია ხელოვნებაა და მისი შემუშავება კი - მეცნიერება. ამდენად იგი მოითხოვს გარკვეული პრინციპების დაცვას, ტერმინების გაგებას დისციპლინირებულ, მაგრამ შემოქმედებით მიდგომას ანალიზისა და აზროვნების დროს. სტრატეგიის ჩამოყალიბება ვითარდება გარკვეულ დროსა და სივრცეში ადამიანების მიერ. ზოგადი მითითებები, რომელსაც ჩვენ განვიხილავთ სტრატეგიის ჩამოყალიბების დროს არ არის მკაცრად დადგენილი მათემატიკური ფორმულები. მიუხედავად ამისა, მითითებები გვთავაზობენ მიდგომას სტრატეგიის სირთულეების გადასაწყვეტად და განსაზღვრულია სტრატეგებისთვის, რომლებიც ცდილობენ მიაღწიონ სტრატეგიის ერთიანობას, უწყვეტობას და შეთანხმებას, რომელსაც თავის მხრივ ეწევიან პოლიტიკოსები ეროვნული უსაფრთხოებისა და სამხედრო სტრატეგიის შემუშავების, განვითარებისა და აღსრულების დროს.

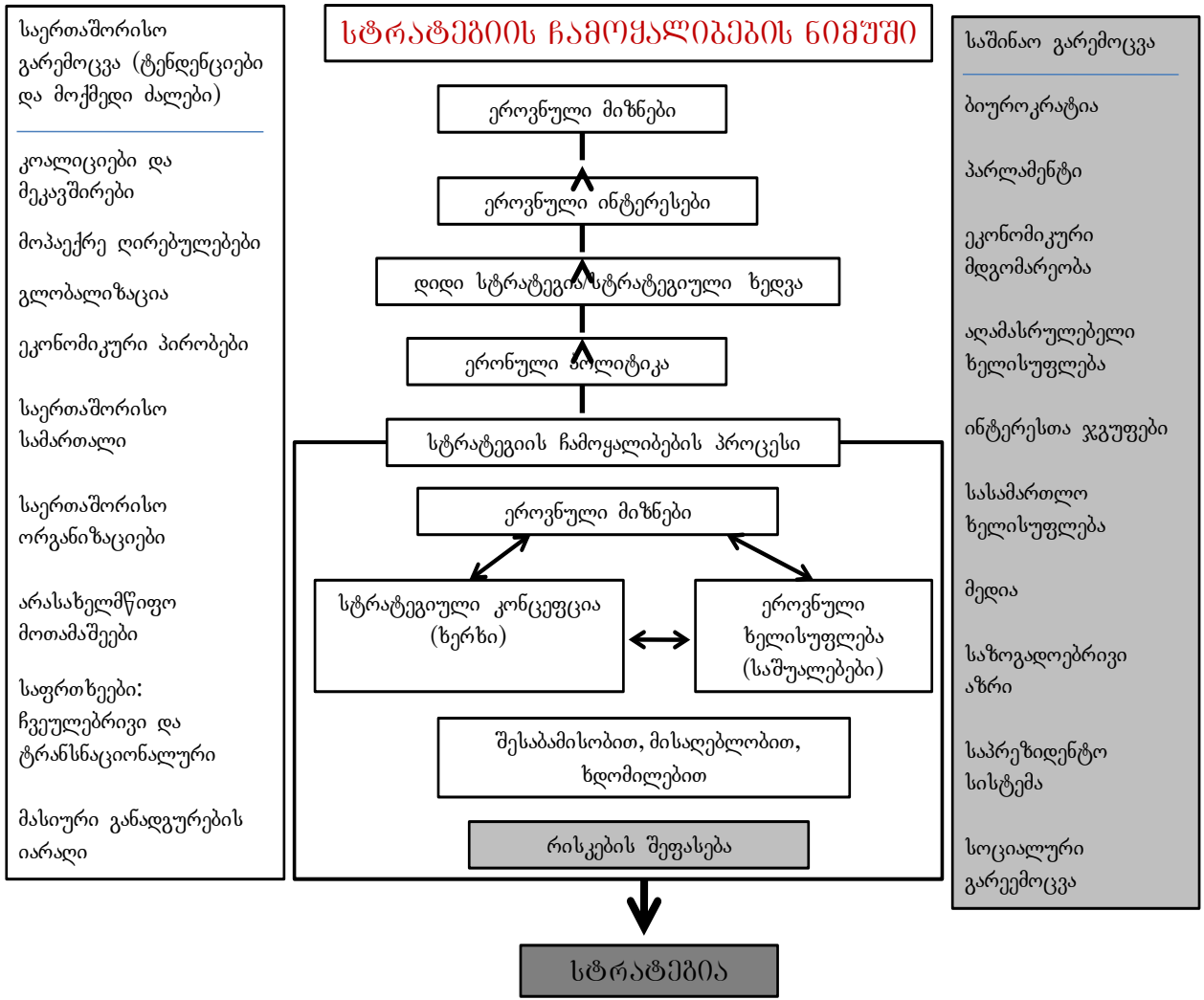
ყოველივე ამის საილუსტრაციოდ სქემის სახით

გთავაზობთ სტრატეგიის ჩამოყალიბების ერთ-ერთ ნიმუშს გარკვეული განსჯისა და განხილვისთვის, რომელიც შეიძლება საფუძვლად დაედოს დიდ ეროვნულ სტრატეგიას, ამავე დროს ავხსნათ მასში ჩადებული თითოეული სეგმენტის მნიშვნელობა და აუცილებლობა. ამავე დროს მოკლედ განვიხილოთ საქართველოში არსებული თითქმის ყველა სტრატეგიული დოკუმენტის როლი, მნიშვნელობა და ფუნქცია.

ეროვნული მიზნები

ეროვნული მიზნები მთელი პროცესის საწყისი ნერტილია. მუდმივი ღირებულებები და შეხედულებები, რომლებიც ეროვნული მიზნების ნაწილია, წარმოადგენს სამართლებრივ, ფილოსოფიურ და მორალურ საფუძველს სისტემის შემუშავებისთვის. ეროვნული მიზნების თვალსაზრისით — ქვეყნის შიდა და საგარეო საჭიროებების გათვალისწინებით — ერები აყალიბებენ მუდმივმოქმედ ეროვნულ ინტერესებს. სტრატეგი კი პერიოდულად უნდა განიხილავდეს ამ საკითხებს სტრატეგიის ჩამოყალიბების სხვადასხვა დონეზე, რისკების და შეფასების გათვალისწინებით.

დასხმისგან თავდაცვა, ეროვნული ღირებულებების განმტკიცება, სტაბილური საერთაშორისო გარემო და ეკონომიკური კეთილდღეობა. ეს ინტერესები გახდება ეროვნული სტრატეგიის საფუძველი, კერძოდ ეროვნული უსაფრთხოება, ეკონომიკური აღორძინების განვითარება და ეროვნული ღირებულებების განმტკიცება. მთავრობები, ძირითადად მოძრაობენ ამ ინტერესების ფარგლებში, თუმცა, შიდა ან საგარეო ფაქტორების გათვალისწინებით შესაძლებელია მოხდეს პრიორიტეტების გამოყოფა და მასზე კონცენტრაცია. მაგალითად, თუ კარტიერის ადმინისტრაციისათვის პრიორიტეტი იყო ადამიანის უფლებები, რეიგანის ადმინისტრაციისათვის პრიორიტეტი გახდა ეროვნული უსაფრთხოება, კლინტონის ადმინისტრაციამ კი უპირატესობა მიანიჭა ეკონომიკურ აღორძინებას; ზოგადად, უპირატესობა უსაფრთხოებას ენიჭება. თანამედროვე მსოფლიოში ძალიან ბევრია არასახელმწიფო მოთამაშე, რომელთაც გააჩნიათ ნვდომის სურვილი მასობრივი განადგურების იარაღზე. ასეთ პირობებში ფიზიკური უსაფრთხოება მოითხოვს ძალისხმევას დემოკრატიული ღირებულებების გამტკიცებისა და გლობალური ეკონომიკური განვითარების თვალსაზრისით.

სტრატეგიული ხედვის განხორციელების საქმეში. ეროვნული სტრატეგიის საშუალებებია ეროვნული ძალაუფლების სხვადასხვა სახელოების შესწავლა. საშინაო და საგარეო გარემოცვა, ისევე, როგორც მთავრობის სტრატეგიული ხედვა წარმოადგენს მთავარ პირობას ეროვნული ძალაუფლების გამოყენებისათვის ეროვნული ინტერესების მიღწევის საქმეში.

პოლიტიკა

ეროვნული სტრატეგიის დონეზე მიღებულ გადაწყვეტილებებზე დაყრდნობით მთავრობები აყალიბებენ ეროვნულ პოლიტიკას მისი ფართო მნიშვნელობით, სადაც განსაზღვრავენ ქვეყნის ადგილს მსოფლიოსა და რეგიონში ეროვნული ინტერესების გათვალისწინებით. პოლიტიკა ამოსავალი წერტილია სტრატეგიის ჩამოსაყალიბებლად ეროვნულ დონეზე. იგი გაცხადებულია სხვადასხვა სახის და დონის ეროვნულ დოკუმენტებში, იქნება ეს ეროვნული სტრატეგია, ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, თუ ეროვნული სამხედრო სტრატეგია. შესაძებელია არსებობდეს მისი გამოვლინების სხვა ფორმებიც ჩამოყალიბებული შესაბამის კონცეფციებში.

სტრატეგიული დაგეგმვის დოკუმენტები საქართველოში

ჩვენთან სახელმწიფო სტრატეგიული დაგეგმვა შესაბამის კანონს ეყრდნობა. ეს დოკუმენტია “კანონი თავდაცვის დაგეგმვის შესახებ”, (www.nsc.mod.gov.ge). საქართველოს კანონი-თავდაცვის დაგეგმვის შესახებ“), რომელიც საქართველოს პარლამენტმა 2006 წლის აპრილში მიიღო. კანონი ადგენს თავდაცვის დაგეგმვის ჩარჩოს, რომლის ფარგლებშიც ხდება საქართველოს ქმედითი თავდაცვისთვის აუცილებელი სტრატეგიული დაგეგმვის მოთხოვნების ჩამოყალიბება და პასუხისმგებლობების განაწილება ეროვნული ხელისუფლების სხვადასხვა, მონაწილე სახელოებს შორის.

ყველა სტრატეგიული დოკუმენტის შემუშავებისას თავდაცვის სამინისტრო უწყებათაშორის დონეზე ხელმძღვანელობს თავდაცვის დაგეგმვის შესახებ არსებული კანონით. კერძოდ, კანონი განსაზღვრავს თავდაცვის სამინისტროს შიდა და სტრატეგიულ დოკუმენტებს, რომელთაც თავდაცვის დაგეგმვის სისტემაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავიათ. (მოდ. გოვ.გე. თავდაცვის სამინისტროს ვებ გვერდი, თავდაცვის პოლიტიკა - სტრატეგიული და თავდაცვის სამინისტროს დაგეგმვის დოკუმენტები) ეს დოკუმენტებია:

სტრატეგიული დონის დაგეგმვის დოკუმენტები:

- ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია;
- საფრთხეების შეფასების დოკუმენტი;
- ეროვნული სამხედრო სტრატეგია.

თავდაცვის სამინისტროს დაგეგმვის დოკუმენტები:

- მინისტრის ხედვა;

- თავდაცვის განვითარების პროგრამები;
- წლიური პროგრამები;
- ოპერატიული გეგმები, კონცეფციები და დოქტრინები.

ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია

საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია პირველად 2005 წელს დამტკიცდა პარლამენტისა და პრეზიდენტის მიერ. ის განსაზღვრავს ეროვნულ ღირებულებებს და ინტერესებს, საფრთხეებს, რისკებსა და გამოწვევებს; ადგენს ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს; განსაზღვრავს ქვეყნის საგარეო, სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის პრიორიტეტებს.

საფრთხეების შეფასების დოკუმენტი

ეს დოკუმენტი აფასებს სახელმწიფოს წინაშე არსებულ საფრთხეებს, ადგენს საფრთხეების წარმოშობის ალბათობის დონეებს და განსაზღვრავს საშინაო და საგარეო საფრთხეებიდან გამომდინარე შესაძლო შედეგების ხარისხს. დოკუმენტი ასახავს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების წინაშე არსებულ სხვადასხვა სახის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამხედრო და საინფორმაციო საფრთხეებს. საფრთხეების შეფასების დოკუმენტი მოიცავს იმ დასკვნებს, რომლებიც ეფუძნება შეიარაღებული ძალების სტრუქტურის მოკლე და გრძელვადიან შემუშავებას.

ეროვნული სამხედრო სტრატეგია

2005 წლის ნოემბერში საქართველოს პრეზიდენტმა დაამტკიცა საქართველოს პირველი სამხედრო სტრატეგია. ის მხარს უჭერს და ახორციელებს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციას, განსაზღვრავს სამხედრო მიზნებს, ამოცანებსა და მოთხოვნებს, აგრეთვე, საქმიანობის სფეროებს და უზრუნველყოფს ოპერატიული დაგეგმვის ხელმძღვანელობას. სტრატეგია ადგენს შეიარაღებული ძალების სტრუქტურას და განსაზღვრავს მის შესაძლებლობებს. ის ასევე განსაზღვრავს ქვეყნის თავდაცვის ძირითად პრინციპებს და სამხედრო მიზნებს.

თავდაცვის დაგეგმვის უწყებრივი დოკუმენტები: მინისტრის ხედვა (მიზნები და ამოცანები)

მინისტრის ხედვა წარმოადგენს სახელმძღვანელო დოკუმენტს თავდაცვის დაგეგმვის ყველა დოკუმენტის განვითარების პროცესში. ის ადგენს ყოველწლიურ მიზნებსა და ამოცანებს თავდაცვის სამინისტროში განსახორციელებელი მოქმედებისათვის. ეს მიზნები, ისევე, როგორც თავად ხედვა, გამომდინარეობს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციისა და ეროვნული სამხედრო სტრატეგიიდან და ქმნის თავდაცვის დაგეგმვისათვის საჭირო მიდგომებს.

**თავდაცვის განვითარების პროგრამები
(საშუალებები, რესურსები)**

თავდაცვის დაგეგმვის შესახებ კანონის მიხედვით, თავდაცვის სამინისტრო გამოსცემს თავდაცვის დაგეგმვისთვის აუცილებელ შიდა პოლიტიკასა და პროცედურებს. დაგეგმვის, პროგრამირებისა და ბიუჯეტირების სისტემა მოიცავს სახსრების (რესურსების) განაწილების ფართო სპექტრს. სამივე ფაზას ერთმანეთთან აკავშირებს ყოველწლიური "თავდაცვის დაგეგმვის სახელმძღვანელო". დოკუმენტი განსაზღვრავს თავდაცვის სამინისტროს პრიორიტეტებს რესურსების განაწილებისათვის, აწესრიგებს ნაკლოვანებების შეფასებას და უზრუნველყოფს რესურსების დაგეგმვის უწყვეტობას. სახელმძღვანელოს მიზანია ხელი შეუწყოს თავდაცვის მოკლე (2 წლიანი პერიოდი) და საშუალოვადიანი (4-5 წლიანი პერიოდი) დაგეგმვის სისტემის დამკვიდრებას საქართველოს თავდაცვის სამინისტროსა და შეიარაღებულ ძალებში, რათა უზრუნველყოს სტრატეგიულ დონეზე რესურსების მართვის ეფექტური და გამჭვირვალე სისტემის განვითარება.

**ყოველწლიური პროგრამები
(რესურსების განაწილება)**

ყოველწლიური პროგრამები თავდაცვის ბიუჯეტის შექმნის საფუძველია. იგი მტკიცდება თავდაცვის მინისტრის მიერ და შესათანხმებლად წარედგინება ფინანსთა სამინისტროს. პროგრამები ითვალისწინებს მომავალი წლის ბიუჯეტის შედგენისათვის აუცილებელ გეგმებს. ეს გეგმები ასახავს ძირითადი პროგრამის რესურსების განაწილებას თითოეული პროგრამის ფარგლებში.

**ოპერატიული გეგმები, კონცეფციები
და დოქტრინები
(მიწვევის გზები და ხერხები)**

დოქტრინები გამომდინარეობს ეროვნული სამხედრო სტრატეგიიდან და წარმოადგენს სამხედრო ძალების მოქმედების ფუძემდებლური პრინციპების გამოხატულებას, რომლითაც სამხედროები ხელმძღვანელობენ დასახული მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად. დოქტრინები, თავის მხრივ წარმოადგენს საფუძველს ოპერატიული დაგეგმვის პროცესისათვის, რომლის შედეგია ოპერატიული გეგმები, სადაც გათვალისწინებულია შეიარაღებული ძალების გამოყენება ომის, კონფლიქტის ან საგანგებო, ბუნებრივი კატასტროფების დროს. ეს დოკუმენტები უზრუნველყოფს ყოველწლიური დაგეგმვის უწყვეტობას და სამხედრო მოქმედებების მართვის, კონტროლისა და კოორდინირების შიდა ინსტიტუციური საშუალებებია.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ჩვენს მიზანს არ წარმოადგენდა რაიმე განსაკუთრებული გვეთქვა სტრატეგიის განმარტებებზე, ის ზოგადად მიმოვიხილეთ. ასევე წარმოვადგინეთ სტრატეგიის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი ფართოდ გამოყენებადი ნიმუში და აქედან გამომდინარე განვმარტეთ, როგორც საშინაო, ისე საგარეო გარემოცვის ტენდენციები და მოქმედი ძალები. მოკლედ განვიხილეთ სტრატეგიული დონის, ისე უწყებრივი დოკუმენტების რაობა და როლი, მათი ფუნქციური დატვირთვა და მნიშვნელობა საქართველოს მაგალითზე, რათა მკითხველისათვის მეტ-ნაკლებად გასაგები ყოფილიყო ეროვნულ დონეზე დასმული სტრატეგიის მთავარი პრობლემის - მიზნების, ხერხებისა და საშუალებების ერთიანობისა და უწყვეტობის განსაკუთრებული მნიშვნელობა, რომელსაც ჩვენს მიერ მომავალშიც ექნება გაგრძელება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. www.nsc.mod.gov.ge. საქართველოს კანონი-„თავდაცვის დაგეგმვის შესახებ“
2. იქვე, [ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, ეროვნული სამხედრო სტრატეგია, საფრთხეების შეფასების დოკუმენტი და სხვა სტრატეგიული და უწყებრივი დოკუმენტები.](#)
3. საქართველოს კანონი - ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ. თბ. 2015.
4. ალექსანდრე მჭედლიშვილი, ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის შექმნის პრინციპები. ფ. „სტრატეგიული კვლევა“ N 2, თბ. 2009.
5. გიორგი გოგაშვილი, ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის ფორმულირების დასავლური გამოცდილება და ქართული რეალობა. ფ. „სტრატეგიული კვლევა“ N 2, თბ. 2009.
6. Carl von Clausewitz, On War, Michael Howard and Peter Paret, eds./trans., Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976, p. 177
7. Antoine Henri Baron de Jomini, The Art of War, G. H. Mendell and W. P. Craighill, trans., 1862, reprint, The West Point Military Library Series, Thomas E. Griess and Jay Luvass, eds., Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1971, p. 62
8. (Henry Lee Scott, Military Dictionary: Comprising Technical Definitions; Information on Raising and Keeping Troops; Actual Service, including Makeshifts and Improved Materiel; and Law, Government, Regulation, and Administration Relating to Land Forces, 1861, reprint, The West Point Military Library series, Thomas E. Griess and Jay Luvass, eds., Westport, Connecticut: Greenwood Press, 1968, p. 574.
9. Basil H. Liddell Hart, Strategy, 2nd Edition, 1954, reprint, New York: Frederick A. Praeger, 1967, p. 335
10. Collin S. Gray, Modern Strategy, New York: Oxford University Press, 1999, p. 17
11. United States Department of Defense, The Joint Staff, Joint Publication 1-02, DOD Dictionary of Military and Associated Terms, hereafter Joint Pub 1-02, available from www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp1_02.pdf, 507, 357; United States Department of Defense, The Joint Staff, Joint Doctrine Encyclopedia, available from www.dtic.mil/doctrine/joint_military_encyclopedia/htm, pp. 731, 542
12. Robert H. Dorff, “A Primer in Strategy Development” in U.S. Army War College Guide Strategy, Joseph R. Cerami and James F. Holcomb, Jr., eds., Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, 2001, p. 11; Richard A. Chilcoat, “Strategic Art: The New Discipline for 21st Century Strategists” in U.S. Army War College Guide to Strategy, Joseph R. Cerami and James F. Holcomb, Jr., eds., Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, 2001, p. 205